

376.353.035(072)  
B74

AGLAIDA BOLBOCEANU ADINA PLĂTICĂ

DEZVOLTAREA ATITUDINILOR ȘI A RELAȚIILOR INTERPERSONALE  
ALE PREADOLESCENTULUI CU DIZABILITATE AUDITIVĂ

Chișinău, 2018

Ministerul Educației, Culturii și Cercetării  
al Republicii Moldova

Institutul de Științe ale Educației

AGLAIDA BOLBOCEANU

ADINA PLĂTICĂ

# DEZVOLTAREA ATITUDINILOR ȘI A RELAȚIILOR INTERPERSONALE ALE PREADOLESCENTULUI CU DIZABILITATE AUDITIVĂ

*Ghid metodic*



Chișinău, 2018

CZU 376.353(072)

B 66

**Aprobată spre editare**  
de **Consiliul Științifico-Didactic al Institutului de Științe ale Educației**

Lucrarea a fost elaborată în cadrul Proiectului instituțional:  
*Mecanisme și metodologii de consultanță și consiliere a procesului de dezvoltare a personalității elevului în contextul sociocultural modern.*

**Autori:**

**AGLAIDA BOLBOCEANU**

*doctor habilitat în psihologie, profesor cercetător*

**ADINA PLĂTICĂ**

*doctor în psihologie, lector universitar*

**Recenzenți:**

**Oxana PALADI** – *doctor în psihologie, conferențiar universitar, IȘE.*

**Angela CUCER** – *doctor în psihologie, conferențiar cercetător, IȘE.*

Redactor: STELA LUCA  
Corector: VICTOR ȚÂMPĂU  
Tehnoredactare: MARIA BONDARI

ISBN 978-9975-48-129-8.

© Institutul de Științe ale Educației, 2018

**ARGUMENT**

Implementarea incluziunii în sistemul educațional al Republicii Moldova presupune creșterea ratei socializării și integrării persoanelor cu dizabilități în societate, problema dificultăților de relaționare interpersonală a copiilor cu dizabilitate auditivă s-a acutizat vădit, în special la vârsta preadolescentină. În condițiile incluziunii școlare, chiar și atunci când se reușește la învățatură, nu se reușește în relații. Prin elaborarea acestei lucrări, autorii intenționează să acorde suportul psihologic necesar specialiștilor din instituțiile educaționale în vederea facilitării procesului de stabilire și menținere a relațiilor preadolescenților cu dizabilitate auditivă cu colegii lor, prin modificarea atitudinilor primilor față de sine și de ceilalți.

Lucrarea îmbină un minimum de informație de ordin teoretic cu sugestii practice utile ce țin de particularitățile de psihocorecție a atitudinilor preadolescenților cu dizabilitate auditivă. Valoarea materialului recomandat a fost confirmată deja prin teza de doctor în psihologie „Impactul atitudinilor preadolescentului cu hipoacuzie asupra relațiilor interpersonale cu semenii”.

Ghidul metodologic este destinat psihologilor, cadrelor didactice, psihopedagogilor, părinților, cadrelor didactice de sprijin, membrilor echipelor multidisciplinare și specialiștilor din cadrul serviciilor de asistență psihopedagogică, care au drept obiectiv intervenția psihologică în modificarea atitudinilor și depășirea dificultăților de relaționare interpersonală la preadolescenții cu dizabilitate auditivă. Cartea va fi utilă de asemenea studenților facultăților de psihologie, psihopedagogie și pedagogie.

**AUTORII**



## I. SPECIFICUL ATITUDINILOR ȘI RELĂȚIILOR INTERPERSONALE ALE PREADOLESCENȚILOR CU HIPOACUZIE

Oamenii sunt ființe sociale, care trăiesc și se dezvoltă prin comunicare și interacțiune cu alți oameni. Dependența vitală de alte persoane pune problema relațiilor interpersonale în centrul existenței umane. Relațiile interpersonale sunt importante și necesare pentru orice vârstă, însă perioada preadolescenței este cea mai importantă din acest punct de vedere. Preadolescenții cu dizabilitate auditivă întâmpină diverse dificultăți în comunicare și interacțiune cu semenii cu dezvoltare tipică, ceea ce condiționează apariția atitudinilor specifice față de aceștia [10].

Forma și gravitatea deficienței produce o perturbare mai mică sau mai mare la nivelul funcțiilor de recepție și de expresie a comunicării verbale, mecanism care influențează negativ relațiile interpersonale și comportamentul individului, mai cu seamă prin reducerea valorii instrumentale a limbajului. Aspecte diverse vizând relațiile interpersonale ale copiilor cu dizabilitate auditivă au fost investigate în psihologie de Л. Выготский [20], Э. Вийтар [17; 18], Н. Малофеев [42], И. Мамайчук [43], Н. Шматко [65; 66], Т. Богданова [14]. Reflectând asupra rolului impactului social asupra dezvoltării copiilor cu dizabilități auditive, Л. Выготский [20] a intuit consecințele anomaliei în „*deplasarea sistemelor care determină toate funcțiile de comportament social al copilului*” și le-a definit ca „*luxație socială*” („социальный вывих”). El constată că în educația specială însușirea cuvintelor parazitează celelalte laturi ale educației lingvistice, devine scop în sine, pierzându-și vitalitatea: copilul cu dizabilitate auditivă se învață să pronunțe cuvintele, dar nu se învață să vorbească, să se folosească de vorbire ca mijloc de comunicare și gândire. Dibăcia introducerii pronunției orale a cuvintelor este lipsită de bogăția vieții. Discuția cu

oglinda este una care se reduce la exersarea vorbirii, din care cauză, în loc de vorbire se obține un mulaj mecanic fără viață în el. Limba care nu se vorbește cu alte persoane s-a dovedit a fi o limbă artificială; ea nu reflectă viața reală. Această opinie este susținută și de А. Зикеев [29], Р. Боскис [15], А. Леонтьев [37].

Autorii L. Djois [25], Т. Богданова, Н. Мазурова [13] susțin că copiii cu dizabilități auditive fac parte din grupul de risc social și emoțional. Ei nu au practica comunicării cu copii de aceeași vârstă, foarte repede se pomenesc într-un cerc vicios: neputința de a se adapta în societate conduce spre micșorarea contactelor, dar aceasta, la rândul său, provoacă lacune serioase în dezvoltarea socială și emoțională, căci apar sentimente negative provocate de discriminare. Aceasta este una din cauzele timidității, dependenței, lipsei de încredere în forțele proprii, ambițiozității și negativismului copilului cu dizabilitate auditivă.

Copilul cu dizabilitate auditivă este la fel o persoană care gândește, ca și toți ceilalți copii, și el simte necesitatea de a-și expune gândurile, opiniile, sentimentele, el dorește să primească de la alții mesaje despre lucruri asemănătoare, constată Н. Лаговский [27]. O problemă este că dizabilitatea lor îi jenează și caută s-o ascundă, nu se pot hotărî să întrebe din nou ceva ce n-au auzit bine, ceea ce duce la o interpretare eronată a situației și la apariția suspiciunilor [7; 30]. Poate de aceea multe persoane cu dizabilitate auditivă, când formează o familie, se orientează la partener echivalent [32].

М. Хватцев, С. Лядиневский, А. Митринович-Мождаевска, Г. Чиркина, Л. Нейман, В. Белтюков arată că dizabilitatea auditivă chiar la 15-20 dB (inclusiv cea temporară) în perioada senzitivă de dezvoltare a copilului influențează nu doar formarea vorbirii copilului, dar și constituirea personalității lui [63, p. 48]. În cercetările lui В. Белинский [12], В. Петрова [50], Э. Вийтар [17; 18], consacrate relațiilor interpersonale ale persoanelor cu dizabilitate auditivă, se constată că autorii nu interpretează corect situațiile cu care se confruntă.

Cercetările particularităților copiilor cu dizabilitate auditivă efectuate de Т. Богданова și Н. Мазурова [13, p. 43] au

- Межличностные отношения ребёнка с рождения до семи лет. Москва Воронежю: НПО МО ДЕК, 2001. 240 с.
59. Солнцева Л. Модели интегрированного обучения детей с нарушением зрения. В: Дефектология, 1997, № 2, с. 8-13.
60. Спиваковская А. Комплексная психологическая коррекция в целях профилактики неврозов у дошкольников. – Семья в психологической консультации. Москва: Педагогика, 1988. 120 с.
61. Фоппель К. Групповая сплоченность. Психологические игры и упражнения. Пер. с нем. Москва: Генезис, 2010. 336 с.
62. Фурьева Т. Интегрированный подход в организации воспитания и обучения детей школьного возраста с проблемами в развитии. В: Дефектология, 1999, № 1, с. 64-70.
63. Хватцев М., Шабалин С. Особенности психологии глухого школьника. Москва: Просвещение, 1961. 251 с.
64. Цукерман И. Проблема социализации выпускников специальных школ для детей с нарушением слуха. В: Дефектология, 1998, № 1, с. 42-46.
65. Шматко Н. Для кого может быть эффективным интегрированное обучение. В: Дефектология, 1999, № 1, с. 41-46.
66. Шматко Н. Для кого может быть эффективным интегрированное обучение. В: Дефектология, 1999, № 2, с. 49-56.
67. Beck J. *Terapia Cognitivo Comportamental – Teoria e Prática*. Artmed 2ª Ed. 2013. 416 p. <http://www.slideshare.net/rosanegafanhota/terapia-comportamental-e-cognitivo-comportamental-prticas-clnicas> (vizitat 15.03.2014).
68. Miller G. *Language and Communication*. N.Y.: McGraw-Hill, 1951. 362 p.
69. Rogers C. *Psicoterapia centrada en el cliente*. Barcelona: Ediciones Paidós Ibérica, 1997. 464 p.
70. <http://school1.aginskhost.ru/?p=5758> (vizitat 07.12.2016).
71. <http://sobinam.ru/treningi/trening-splochenie-kollektiva-uprazhneniya.html> (vizitat 05.12.2016).
72. [http://summercamp.ru/Игры\\_на\\_сплочение](http://summercamp.ru/Игры_на_сплочение) (vizitat 10.12.2016).

## CUPRINS

<b>Argument</b>	<b>3</b>
I. Specificul atitudinilor și relațiilor interpersonale a preadolescenților cu hipoacuzie .....	4
II. Metodologia Programului de intervenție psihologică .....	14
III. Programul de intervenție psihologică .....	23
IV. Jocuri pentru modificarea atitudinilor care ar ajuta în formarea și menținerea relațiilor interpersonale cu semenii .....	40
<b>Recomandări</b> .....	<b>44</b>
<b>Repere bibliografice</b>	<b>48</b>